

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Вінницький національний технічний університет

В. І. Клочко, А. А. Коломієць

**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ
НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Монографія

Вінниця
ВНТУ
2012

УДК 378.141
ББК 74.58
К50

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 10 від 30.05.2012)

Рецензенти:

О. М. Джеджула, доктор педагогічних наук, професор

А. М. Коломієць, доктор педагогічних наук, професор

В. М. Михалевич, доктор технічних наук, професор

Клочко, В. І.

К50 Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей : монографія / В. І. Клочко, А. А. Коломієць. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 188 с.

ISBN 978-966-641-501-4

В монографії розглядаються питання формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей. Запропоновано новий підхід до формування мотивів навчання, який базується на включенні у початковий процес матеріалів з історії науки. Розкривається методична система впровадження історичних матеріалів у навчальний процес з метою підвищення рівня мотивації студентів. Отримано комплекс методичних рекомендацій по підвищенню рівня мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей. Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

УДК 378.141
ББК 74.58

ISBN 978-966-641-501-4

© В. Клочко, А. Коломієць, 2012

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІСТОРІОГРАФІЇ ...	8
1.1 Мотивація навчально-пізнавальної діяльності студентів як психолого-педагогічна проблема	8
1.2. Стан сформованості мотивації навчання студентів технічних спеціальностей.....	26
1.3 Науково-методичні напрями використання матеріалів з історії технічних дисциплін.....	33
1.4 Психолого-педагогічні напрями використання матеріалів з історії технічних дисциплін при формуванні мотивації до навчально-пізнавальної діяльності	44
Висновки до розділу 1	55
РОЗДІЛ II МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІСТОРІОГРАФІЇ ..	57
2.1. Принципи відбору та шляхи включення історичних матеріалів у навчальний процес.....	57
2.2. Інтегративний підхід до подання історіографічних матеріалів у процесі підготовки майбутніх інженерів.....	89
2.3. Методика використання засобів історіографії з метою формування мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.....	103
Висновки до розділу 2.....	121
РОЗДІЛ III ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНО- ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІСТОРІОГРАФІЇ	122
3.1 Аналіз результатів констатувального етапу експерименту.	122
3.2. Аналіз результатів пошукового етапу експерименту.....	127

3.3. Аналіз результатів формувального етапу експерименту ...	130
Висновки до розділу III	141
ВИСНОВКИ.....	142
Додаток А	145
Додаток Б	147
Додаток В.....	149
Додаток Г	152
Додаток Д.....	153
Додаток Ж.....	160
Додаток З	162
Додаток К.....	164
Додаток Л	166
Додаток М.....	167
ЛІТЕРАТУРА	168

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНЗ	Вищий навчальний заклад
ОНДР	Основи науково-дослідної роботи
ІКТ	Інформаційно-комунікаційні технології
КГ	Контрольна група
ЕГ	Експериментальна група
ТЗН	Технічні засоби навчання
НПД	Навчально-пізнавальна діяльність
ЗІ	Засоби історіографії

ПЕРЕДМОВА

Перед кожною молодою людиною відкриваються широкі можливості та перспективи, горизонти цікавих і різноманітних справ, безмежна кількість можливостей самоствердження. Однією з них є навчання у вищому навчальному закладі, відмінне його закінчення, оволодіння професією, досягнення рівня фахівця. Тобто навчання може бути для студентів одним зі шаблів до успіху, тим надзвичайно важливим позитивним досвідом досягнення поставленої мети, який так конче потрібний у житті. Однак частина молоді до навчання в університеті ставляться не як до важливого кроку на етапі самоствердження та професійного росту, а як до необхідного етапу життя, який потрібно пройти, щоб здобути диплом спеціаліста, не вмотивовані затрачати зусилля для здобуття рівня фахівця.

На сучасному етапі розвитку професійної освіти в Україні актуалізується проблема пошуку ефективних моделей підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей на основі розвитку їхньої навчально-пізнавальної мотивації. Завдання вищої школи – готувати освічену молодь – майбутнє нашої країни, яка б засвоїла не лише основи знань, а й оволоділа методами наукового пізнання, зрозуміла цінність та важливість наукової думки як досвіду попередніх поколінь. Надзвичайно важливим і першочерговим наслідком цього процесу є формування позитивної мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності. У навчанні студенти, які можуть бути «сильними за рівнем знань та навичками базової шкільної підготовки», витрачають недостатньо зусиль, що відображається на рівневі їх успішності у навчанні, «сильні», але не вмотивовані позитивно студенти, можуть мати посередні результати успішності, не розкрити весь свій потенціал, що негативно відображається також на рівневі професійної підготовки.

Усвідомлення студентами важливості вивчення дисципліни через розуміння динамічності її розвитку та перспективи застосування, взаємозв'язок з іншими дисциплінами спонукає до формування мотивації пізнавального, професійного мотивів, мотиву досягнення успіху. Синтезуючись, вказані мотиви утворюють позитивну мотивацію до навчання, що є необхідним стимулюючим чинником досягнення рівня фахівця технічного напрямку. Адже саме мотивація, що становить сукупність мотивів, є поштовхом та стимулом будь-якої діяльності, зокрема, навчально-пізнавальної.

Проблемі мотивації навчання в педагогіці, психології, педагогічній психології приділяється багато уваги. Дослідження цієї проблеми переконають у специфічній неоднорідності та складності понять мотиву, мотива-

ції та мотиваційної сфери. Серед сучасних науковців, які займаються вивченням проблем мотиваційної сфери та закономірностей її формування у студентському віці, слід відзначити дослідження В. Галузняка, В. Клачка, І. Жадан, І. Зарубінської, К. Кальницької. В роботах Л. Божович, В. Ковальова, О. Леонтєва, А. Маркової, В. Ляудіс суттєвий наголос ставиться на полімотивованій діяльності; мотивацію як динамічний процес розглядають К. Ізард, І. Ільїн, А. Маслоу, М. Савчин; мотивацію як сукупність стимулів розглядають Д. Мазоха, Н. Опанасенко, Н. Юдіна. У роботах Л. Божович, С. Рубінштейна досліджено закономірності формування мотиваційної сфери. Дисертаційне дослідження мотивації Т. Чаусової охоплює проблеми гендерних особливостей студентів у процесі формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності, дослідженням мотивації дітей у шкільному віці займалася О. Барна, проблеми формування мотивації вивчення педагогічних дисциплін майбутніми вчителями праці і професійного навчання досліджувала Л. Міхеєва, у роботах Н. Арістової, О. Яцишина, показано формування мотивів вивчення іноземної мови.

Питаннями вивчення історичних матеріалів у вищій школі займалися В. Бевз, Т. Годованюк, В. Андріанов та ін. Проблема формування мотивації навчання студентів технічних спеціальностей мало досліджена.

Порівняльний аналіз потреби суспільства у фахівцях технічного напрямку та низького рівня мотивації навчання студентів під час здобуття професії дав можливість виявити суперечності в досліджуваній проблемі: між завданнями, що поставлені суспільством перед вищою школою у підготовці висококваліфікованих фахівців (інженерів) та низьким рівнем мотивації навчання студентів технічних спеціальностей, їхньою низькою успішністю; між доцільністю використання в навчально-виховному процесі засобів історіографії як способу формування мотивації навчання студентів технічних спеціальностей та недостатністю їх застосування; між недосконалістю навчальних програм, у яких виділяється час лише на поверхове, формальне вивчення теорій та понять, і необхідністю ґрунтовного пояснення походження та розвитку понять для їх усвідомлення та вивчення студентами; між доцільністю гуманізації технічної освіти та недостатньою кількістю методичних засобів, розроблених з цією метою.

Вищезазначені суперечності детермінують **проблему** дослідження, що виступає як підвищення рівня мотивації до навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей за допомогою засобів історіографії.

Отже, проблема мотивації і, зокрема, мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, виступає основною проблемою досліджень у галузі педагогіки та психології навчання, є базовим дослідженням усієї дидактичної системи.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕ- ХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІСТОРИОГРАФІЇ

1.1 Мотивація навчально-пізнавальної діяльності студентів як психолого-педагогічна проблема

Дослідженню питання мотивації і мотивів поведінки людини приділено багато уваги вітчизняними та закордонними педагогами. Велика кількість праць педагогів і психологів відрізняється своєю багатогранністю та, водночас, різноплановістю. Навіть одні і ті ж психологи в різний час висловлювали різні думки стосовно мотивів та мотивації. Так, відомий в наш час психолог О. Леонт'єв зазначає, що мотив спричиняє окрему, конкретну дію. Однак в більш пізніх роботах він стверджував, що мотиви стосуються лише діяльності, а діяльність не має самостійного мотиву [107].

Для нашого дослідження ми визначили попередню умову, а саме: з'ясувати зміст основних категорій, що стосуються мотивації, проаналізувати їх характеристики.

Розглянемо різні підходи до визначення терміна «мотивація». Мотивацію як *динамічний* процес утворення мотиву розглянули у своїх роботах М. Савчин [172], К. Ізард [78, с. 67], А. Маслоу [123]. Останній, визначивши мотивацію як процес спонукання особистості до задоволення потреби, надав їй енергетичної функції та динамічного характеру. Як зазначає І. Ільїн: «мотивація – це процес формування мотиву, що проходить через певні етапи» [79, с. 85]. Автор цитує думку Г. Асєєва про те, що для багатьох західних психологів (З. Фрейд, Д. Гілфорд, Г. Мерфі) характерне одностороннє розуміння мотивації як енергетичного аспекту досвіду та реакції, а також енергетичної й динамічної функцій [79]. На противагу такому підходу І. Ільїн висловлює свою точку зору, що при врахуванні стану індивіда, його можливостей, досвіду та ситуації в одному випадку буде вихід «енергії потреби», тобто відбуватиметься процес мотивації, а в іншому – ні. Далі автор наголошує на інтегрованому підході до визначення терміна

«мотивація» і пропонує синтез динамічної та статичної (змістової) складових цього поняття. Таку ж об'єднавчу позицію обрав Р. Гуревич, він визначає мотивацію через «систему взаємопов'язаних і підпорядкованих мотивів діяльності особистості... Мотивація є рухомою силою будь-якої людської, а звісно, і навчально-пізнавальної діяльності людини» [57, с. 380].

Деякі автори, зокрема Н. Юдіна, з позицій визначення мотивації через її *зміст*, окреслюють мотивацію комплексом факторів, що спрямовують і спонукають поведінку людини [220]. Також мотивація розглядається як «сукупність стимулів або мотивів, що мають певну ієрархію і виражають спрямованість особистості» [19, с.184], таку ж думку підтримують Д. Мазоха, Н. Опанасенко: «мотивація – спонукання (стимули), що включають активність, визначають її спрямованість» [113, с. 225].

У тлумачному психологічному словнику термін «мотивація» визначено як *сукупність спонук*, що викликають активність організму і визначають її спрямованість [212]. Оскільки мотив визначено В. Шапаром автором як спонукання до дії, усвідомлювана причина, що лежить в основі вибору дій та вчинків, то мотивацію автор визначає як комплекс, сукупність мотивів.

Отже, мотивація у психології та педагогії розглядається як:

- 1) сукупність факторів, що підтримують і спрямовують поведінку (Бордовская Н.);
- 2) сукупність мотивів;
- 3) певний намір, що викликає активність особистості, а також визначає її направленість;
- 4) процес психічної регуляції певної діяльності.

Тривалий *процес активізації спонукальних сил поведінки* та діяння особистості в роботі О. Киричука [150, с. 245] називається *мотивуванням*. Тобто процес регуляції поведінки – утворення її стимулів та мотивів – автори називають не мотивацією, а мотивуванням. Зазначається, що формування «активного стану» тих чи інших потреб, хотінь, бажань, що відповідають змісту ситуації та індивідуальній оцінці особистості, є *мотивуванням* особистості, а вказаний «стан активації», що є складним комплексом спонук діяння особистості в цій ситуації, є *мотивацією* діяння.

Мотивація визначається «як складний комплекс мотивів» , який утворюється внаслідок оволодіння індивідом учинковою ситуацією [150, с. 245].

Надаючи мотивації певної динамічності, ми вважатимемо, що

мотивація – це сукупність, система взаємопов’язаних і підпорядкованих мотивів діяльності особистості.

Логічний аналіз ключових понять, використовуваних в монографії, вимагає узагальнення для терміна «мотивація навчально-пізнавальної діяльності».

У процесі загального визначення поняття «діяльність» можна зазначити, що «це форма активності, сукупність дій, що викликаються мотивом» [209, с. 102].

За визначенням О. Власової «Навчальна діяльність – це один із основних видів діяльності людини, спрямований на її саморозвиток через опанування способами предметних і пізнавальних дій, узагальнених за формою теоретичних знань» [36, с. 108].

Під *навчально-пізнавальною діяльністю* (НПД) студентів/учнів ми розуміємо процес пошуку та здобуття знань студентами/учнями, результатом чого є формування в них умінь, знань і навичок.

Як зазначає Г. Кашканова: «Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності означає створення певного функціонального стану індивідуального мотиваційного поля, яке, узгоджуючись з іншими індивідуальними полями, складає колективне мотиваційне поле» [85], тобто створення загального позитивного ставлення до предмета, що вивчається.

В нашій роботі формування мотивації НПД ми визначили як процес зовнішнього цілеспрямованого впливу на мотиваційну сферу особистості спеціальними прийомами, методами, засобами, в результаті чого утворюється стійкий інтерес до навчальної дисципліни, навчального процесу (навчання в цілому), внутрішнє бажання до саморозвитку, до опанування нових знань.

Визначивши мотивацію через сукупність мотивів логічним кроком дослідження проблеми мотивації навчальної діяльності є визначення поняття мотиву.

До 1990 року в психології існувало щонайменше 50 теорій мотивації, різних напрямків у підході до трактування поняття мотиву, од-

нак вони сходяться в одному – поняття мотиву базується на одному конкретному психологічному феномені, який є різним у різних авторів.

Мотив – одне з найважливіших і разом з тим нечітко визначених понять. Зміст терміна в його початковому значенні (від лат. *moveo* – надавати руху, штовхати), тобто мотив – це те, що надає руху і є поштовхом. У роботі [19, с. 184] зазначається: «Частина дослідників під мотивом розуміє психічне явище, яке стає бажанням до дії». Інші вважають, що мотив – це свідомо причина, яка лежить в основі вибору дій та вчинків особистості.

В. Шапар наводить найпоширеніші у психології та педагогіці дефініції поняття мотиву:

1) чинник до дії, що безпосередньо впливає із задоволення потреб суб'єкта, інтегральний синтез внутрішніх і зовнішніх умов, що спричинюють активність суб'єкта;

2) мотив – предмет, матеріальний або ідеальний, що спонукає і визначає вибір спрямованості діяльності;

3) усвідомлювана причина, що лежить в основі вибору дій та вчинків особистості [214].

Визначення мотиву через «внутрішнє спонукання особистості до того чи іншого виду активності» наведено Н. Бордовською, А. Реан [19, с.184].

Мотив, як підстава до дії, вчинку чи наміру, починається з виникнення *потреби* особистості і закінчується виникненням конкретного *наміру* [123].

І. Ільїн розглядає мотив з моністичної точки зору [79]. Автор виділяє декілька підходів до поняття мотиву, розглядаючи мотив як *потребу, як мету, намір, властивість, стимул, стан, формулювання, задоволення*. Коротко розглянемо кожну з теорій, які охарактеризовує дослідник.

Мотив як потреба. У сучасній психології (зокрема, в багатьох роботах А. Маслоу) потребу розглядають переважно як системну реакцію, поштовх до дії. Потреба – це відображення у свідомості бажання чогось у конкретний момент, яке часто переживається як внутрішня напруга (стан потреби) і яке спонукає психічну активність, що пов'язана з цілепокладанням. Також потребу розглядають як певне самопочуття індивіда. Це самопочуття, стан, що відображає діяльніс-

ну активність, яка залежить від умов перебування індивіда. [180]. Аналогічну думку можна знайти у роботі Маслоу, який вважає, що за відправну точку при створенні мотиваційної теорії найчастіше беруться специфічні потреби, які прийнято називати фізіологічними потребами [123]. Дослідник зауважує, що коли в людині домінує певна потреба, то змінюється також вся його філософія майбутнього. [122, с. 62]. Він також класифікує потреби на базові потреби (фізіологічні потреби, потреби у безпеці і приналежності та любові, потреби у повазі, потреби в самоактуалізації), базові когнітивні потреби (бажання знати і розуміти, естетичні потреби) і неусвідомлені потреби (які за своєю суттю, на думку автора, і є базовими).

Співвідношення між потребами та мотивами І. Ільїн пропонує систематизувати таким чином:

- 1) між потребою та мотивом можливі далекі і опосередковані взаємозв'язки;
- 2) потреба дає поштовх до виникнення мотиву;
- 3) потреба перетворюється в мотив після опредмечування, тобто після знаходження предмета, котрий може її задовольнити;
- 4) потреба – частина мотиву;
- 5) потреба і є мотив [80].

За визначенням Т. Кудріної, «потреба – це нестаток суб'єкта в чомусь конкретному, а мотив – обґрунтування рішення задовольнити або не задовольнити зазначену потребу». [190, с. 338].

Розглядаючи мотив як потребу, О. Яцишин підкреслює, що під час задоволення певної потреби способи її задоволення самі можуть перетворитися на потреби, причиною чого є переживання особистістю позитивних емоцій від виконання дії, щоб досягнути мети [224]. Таке зміщення потреб у психології називається *автономізацією* мотиву (М. Леонт'єв).

Проте І. Ільїн, хоч і виокремлює мотив як потребу, але зазначає, що повністю ототожнювати потребу з мотивом не можна, оскільки, по-перше, потреба не повністю пояснює причину конкретної дії або вчинку (одна і та ж потреба може бути задоволена по-різному); по-друге, мотив-потреба відділяє людину від справжньої мети, по-третє, прийняття потреби за мотив веде до того, що говорять про задоволення мотиву, а не потреби [81, с. 51].

Мотив як мета. Метою певної діяльності може бути як предмет, об'єкт, так і дія. Тобто об'єкт виступає спонукальною силою до певної дії. Така думка є досить поширеною, наприклад, в юриспруденції як мотив злочину можуть бути гроші, цінні речі.

Предмет, який з'являється насправді або в уяві людини, може викликати певну потребу, якщо її задоволення за допомогою цього об'єкта приносило людині втіху. В даному випадку розуміння мотиву ми перейдемо до поведінки типу стимул–реакція, де потреба взагалі не потрібна. Однак на думку Л. Божович, цей підхід є сумнівним, зокрема вона вважає сумнівним те, що саме предмети спричиняють потребу [15].

Позиції О. Леонтєєва та К. Левіна близькі за змістом, вони вважають, що речі і події для нас не є нейтральними, а навпаки – багато з них впливають на нас чинять на нас певний вплив, при цьому мотивуючи до діяльності [81]. Погляд на мотив як на мету не може дати відповіді на запитання, чому людина здійснює певний вчинок, оскільки, одна й та ж мета може задовольнити різні потреби, також з даної позиції ми не можемо говорити про *силу* та *стійкість* мотиву (характеристики мотиву).

Мотив як стимул. Мотив як стимул було розглянуто психологами ще минулого століття, вважалось, що мотив – це рушійна сила, стимул. Мотивом почали вважати будь-яку причину, котра викликала стимул, а не лише сам стимул. При цьому у якості об'єктів, що спричиняють діяльність людини, можуть бути як зовнішні, так і внутрішні фактори, однак вони всі не можуть бути віднесені до мотивів. Визнаючи в більшості випадків мотив як спонукальну дію, психологи задумуються звідки вона береться, ця спонукальна енергія. Тут виникають розбіжності у поглядах про джерела спонукання. Одні вважають, що спонукання береться від потреби, а інші наголошують, що від предмета задоволення потреб [193].

Мотив як намір. Л. Божович наміри розглядає як збуджувальну силу у випадках, коли ухвалюється рішення, при цьому вона підкреслює, що наміри виникають на базі потреб, котрі не можуть бути задоволені безпосередньо та вимагають проміжних ланок, які не мають власної стимулювальної сили. І. Ільїним зазначено: «У роботах інших авторів відмічається, що намір формується тоді, коли мета діяльності віддалена, її досягнення відкладено в часі, і є результатом впливу пот-

реби – з одного боку, та інтелектуальної активності людини (що пов'язана з усвідомленням засобів досягнення мети) – з іншого. Таким чином, в намірі підкреслюється інтелектуальна сторона спонуки, що спричиняє прийняття людиною рішення» [81, с. 59]. Однак намір не розкриває початкову причину дії чи вчинку (не відповідає на запитання «чому?»).

Мотив як стійкі властивості особистості. Прихильниками такої точки зору були М. Медсен, Х. Мюррей (який одним із перших психологів почав розглядати мотиви як стійкі особистісні диспозиції) [137], котрі вважали, що стійкі властивості особистості обумовлюють поведінку і діяльність такою ж мірою, як і зовнішні стимули. Власні індивідуальні психологічні характеристики суб'єкта безпосередньо впливають на формування мотиву. Однак прийняття властивостей особистості за мотив не вирішує проблеми означуваності мотиву, оскільки багато особистісних властивостей є в більшій мірі потребами (потребами у нових враженнях, у прагненні до діяльності, до самозбереження), хоча стійкі властивості особистості (інтереси, ідеали) можуть впливати на прийняття людиною певних рішень.

Мотив як стан. Мотив у цій теорії розглядається як створення у психіці особистості певного передчуття задоволення отриманого від конкретного предмета чи дії. На думку І. Ільїна, таке передчуття захоплення може мати спонукальну силу. Проте прийняти лише певний стан як мотив досить складно, оскільки певний стан потреби є одним із видів цілі [81, с. 61].

Визначення мотиву через задоволення наводить Н. Мойсеюк: «Мотив – це внутрішнє спонукання особистості до того чи іншого виду активності (діяльність, спілкування, поведінка), пов'язане із задоволенням певної потреби» [131, с. 217]. Прихильниками такої думки є А. Ковальов, П. Якобсон. Задоволення також розуміють як ставлення до виконаної діяльності, способу життя. Довготривале захоплення (вмотивованість) певною діяльністю залежить певним чином від позитивного ставлення суб'єкта до цієї діяльності. Отже, задоволення є одним із факторів, що впливає на прийняття рішення про довготривалу діяльність [131, с. 63]. Розглядаючи задоволення як емоційний стан, що виникає внаслідок реалізації мотиву, можна стверджувати, що задоволення не може бути самим мотивом.

Мотив як формулювання був запропонований К. Обуховським, А. Левицьким та ін. К. Обуховський визначав мотив як формулювання цілі та засобів [146]. Мотив також можна розглядати як аргумент, тобто те, чим можна оперувати. Таким чином, вербальне чи невербальне формулювання допомагає людині з'ясувати мету дії і дає можливість ухвалити рішення про початок діяльності, уявивши можливі результати. Однак, на думку І. Ільїна «в поглядах К. Обуховського залишається незрозумілим, як саме формулювання та вербалізація мети й засобів її досягнення дає можливість людині розпочати діяльність, тобто, не дає можливості отримати відповідь на запитання про причину дій та вчинків» [81, 62]. І. Ільїн вважає, що доцільно поєднати існуючі точки зору, адже кожна з них є у чомусь правомірною. Психолог підкреслює, що можливість такого поєднання виникає лише «у тому разі, якщо розглядати *мотив як складне психологічне утворення*, котре включає в себе і потребу, й ідеальну мету, і спонуку, і намір» [146, с. 31]. Таку ж думку підтримує Р. Гуревич, означуючи мотиви як «збудники діяльності, що складаються під впливом умов життя суб'єкта і визначають спрямованість його активності. У ролі мотивів можуть виступати потреби, інтереси, нахили та емоції, установки та ідеали» [57]. Тобто, поняття мотиву виступає як інтегративний комплекс певних чинників і факторів. Варто зазначити думку І. Ільїна: «в мотиві відбувається свідоме відображення майбутнього на основі використання досвіду минулого» [81, с. 83].

Однак в наведених міркуваннях дослідників не відображено динамічну частину поняття мотиву, яка безпосередньо присутня в структурі мотиву і перебуває в діалектичній єдності з його статичною частиною. О. Яцишин пропонує таке визначення мотиву: «інтегральне (системне) психологічне утворення, послідовна динаміка блоків якого є причиною і поясненням активності студента в навчанні. Мотив – це спонука, що діє «тут і зараз» [224, с. 6].

Деякі психологи вважають, що про істинний мотив можна судити лише після того, як діяльність завершена – за кінцевим результатом. Однак це можливо лише у тих випадках, коли результат збігається з очікуваним, а в більшості випадків це не так, адже в будь-якій діяльності присутні також зовнішні фактори. Дослідники цього питання (серед яких К. Обухівський) вважають, що мотив – це вербалізований, осмислений збудник активності людини, перефразовуючи можна ска-

зати, що мотив є усвідомленим поштовхом до дії. При такому визначенні мотив набуває певної потенційної динамічності, залишаючись при цьому статичним.

Узагальнюючи різні підходи до тлумачення поняття мотиву, термін «мотив» ми будемо розглядати як *комплекс стимуляторів, інтегрованих з потребами особистості, який спонукає особистість до діяльності. Мотив має дві складові: статичну (як сталу характеристику) і динамічну (зосереджену на діяльній функції мотиву).*

Визначивши мотивацію як сукупність мотивів можна охарактеризувати її як *інтегрований комплекс, сукупність стимуляторів та спонук до діяльності*. Тобто щодо мотиву поняття мотивації є більш ширшим і вторинним. Тому дослідження мотивації передбачає дослідження мотиву як первинного поняття відносно мотивації. Розгляд і дослідження основних підходів до визначення поняття мотиву у науково-методичній літературі дає можливість систематизувати основні підходи до визначення цього феномену.

Таблиця 1.1 – Основні визначення поняття «мотив»

Мотив як...	Дефінітивний аналіз	Автори пропонованого підходу до визначення феномену
1. Мотив як <i>потреба</i>	Відображення у свідомості бажання чогось у конкретний момент, внутрішня напруга	А. Маслоу, О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук, Л. Божович, М. Матюхіна, С. Рубінштейн та ін.
2. Мотив як <i>мета</i>	Об'єкт виступає спонукальною силою до певної дії	О. Леонт'єв, К. Левін та ін.
3. Мотив як <i>формування</i>	Мотив виступає в ролі аргументу	А. Левицький, К. Обухівський та ін.
4. Мотив як <i>стан</i>	Внутрішнє передчуття захоплення від дії чи досягнення бажаного об'єкту	А. Ковальов, П. Якобсон, Н. Мойсеюк та ін.

Продовження табл. 1.1

Мотив як...	Дефінітивний аналіз	Автори пропонованого підходу до визначення феномену
5. Мотив як <i>стійкі властивості особистості</i>	Стойкі властивості особистості обумовлюють її поведінку і діяльність	М. Медсен, Х. Мюррей та ін.
6. Мотив як <i>інтегральне психологічне утворення</i>	Система чинників, що чинять вплив на особистість, при чому збуджуючи її до діяльності в конкретний момент	О. Лазурський, І. Ільїн, О. Яцишин, Л. Міхеєва та ін.

Мотиву приписують різні функції. Функції мотиву, так само як, власне, і поняття мотиву, мають досить широкий спектр свого трактування, однак саме функції мотиву несуть у собі відображення його динамічності.

Мотив як складне інтегральне психологічне утворення повинен давати відповіді на запитання: «для чого?», «чому?», «навіщо?», «як?», «яким способом?». Тому першими серед функцій мотиву варто виділити *збуджувальну* і *напрямну*. Збуджувальна функція характеризує потенціальну силу мотиву, а напрямна – спрямованість цієї сили.

Розглядаючи збуджувальну функцію мотиву і її зв'язок з енергетикою, варто виділити ще одну функцію – *стимульовальну*. Ця функція пов'язана з продовженням збудження при здійсненні наміру. Енергетика, що виникає при стані потреби, не зникає до тих пір, поки не буде задоволена потреба.

Наступна функція мотиву – *керівна*, вона відповідає за результат і способи діяльності, їй передують *організаційна* функція (дія подумки організовується, хоча фізичних проявів цього ще немає), вона йде в одному блоці зі *структурувальною* функцією мотиву: важливість кінцевого результату приводить до більш чіткого аналізу ситуації, до більшої вербалізації шляхів. *Контрольовальна* функція, яка здійснюється не прямо, а опосередковано, через емоційний контакт, є підблоком керівної функції і проявляється не завжди, а в окремих випадках,

тоді, коли при оцінці емоціями особистісного змісту подій, що відбуваються, виникає невідповідність цього змісту мотиву. Вони ж змінують загальну направленість діяльності особистості. Мотив, на думку О. Леонт'єва, виконує *смыслотворчу* функцію [105]. Ця функція ніби свідомо оцінює життєве значення для суб'єкта обставин і його дій в цих обставинах, тобто надає їм особистісного змісту. Однак інші дослідники теорії мотивів (наприклад, В. І. Ковальов) стверджують, що ця характеристика стосується не функції мотиву, а власне безпосередньо самого поняття мотиву [95].

Відображальна функція мотиву, яка пояснюється тим, що суб'єкт перед тим, як зробити певний крок, дію відображає їх у своїй свідомості. Тобто у свідомості людини відображаються цілі та засоби їх досягнення. Через відображальну функцію формуються структура та зміст мотиваційної сфери особистості.

Мотив має важливі функції, серед яких в нашій роботі ми виділили такі: *збуджувальну, напрямну, стимулювальну, керівну, організаційну, структурувальну, контролювальну, смылотворчу, відображальну*.

Для нашого дослідження важливим є визначити мотиви, які позитивно впливають на навчально-пізнавальну діяльність. Для цього проведемо аналіз існуючих груп мотивів. Класифікація мотивів здійснюється в залежності від того, як класифікатор розуміє поняття мотиву. Оскільки це поняття не визначено однозначно, то чіткої класифікації мотивів немає, існують лише окремі підходи до класифікації.

Зокрема, Н. Мойсеюк виділяє такі групи мотивів: *безпосередньо-спонукальні мотиви* (основані на емоційних проявах особистості, на позитивних чи негативних емоціях), *перспективно-спонукальні мотиви* (ґрунтуються на розумінні важливості та значущості знання взагалі; навчального предмета зокрема: усвідомлення світоглядного, соціального, практично-прикладного значення предмета, тих чи інших конкретних знань і зв'язок навчального предмета з майбутнім самостійним життям), *інтелектуально-спонукальні мотиви* (базуються на одержанні задоволення від самого процесу пізнання; інтерес до знань, допитливість, намагання розширити свій культурний рівень, оволодіти певними вміннями і навичками, захопленість самим процесом вирішення навчально-пізнавальних задач і т. п.) [131, с. 219].

Іншу класифікацію мотивів діяльності дає у своїй роботі Л. Божович. Вона розділяє мотиви на *безпосередні* та *опосередковані*. Безпосередніми мотивами науковець називає мотиви, які «походять від самої діяльності, справляють безпосередній вплив на суб'єкт, допомагаючи йому долати труднощі, які заважають цілеспрямованому й систематичному її здійсненню» [17, с. 36]. Опосередковані мотиви Л. Божович описує як «породжені всім соціальним контекстом, в якому проходить життя суб'єкта», крім того вона зазначає, що опосередковані мотиви впливають на особистість таким чином, що людина може виконувати діяльність, навіть у випадку, коли діяльність їй не буде подобатися.

Тобто, маючи справу з безпосередніми мотивами особистість отримує задоволення від здійснення своєї діяльності, опосередкована мотивація стосується випадку, коли людина свідомо скеровує свою діяльність і визначає її потрібність з урахуванням важливості отримання результатів. Схожа класифікація мотивів присутня в роботі В. Шахова [46], де мотиви класифіковано на *зовнішні* та *внутрішні*.

Як основну характеристику *зовнішніх мотивів* автори наводять таку: людина виконує певну дію, поводить себе певним чином, однак причина цього – досягнення мети, яка знаходиться за межами цієї дії. Студенти та учні із зовнішньо орієнтованою мотивацією в навчально-пізнавальній діяльності націлені не на здобуття певних успіхів та результатів таких, наприклад, як утвердження власного авторитету та поваги серед товаришів через досягнення високих результатів, прагнення стати гарним фахівцем, уникнути покарання і осуду знайомих, батьків та адміністрації за неуспішність у навчанні. Навпаки в цьому випадку навчально-пізнавальна діяльність виступає способом отримання задоволення від досягнення мети, яка не пов'язана із навчанням.

До зовнішньо орієнтованої мотивації можна віднести такі мотиви: *широкі соціальні мотиви* (основна характеристика яких – відповідальність особистості перед соціумом за своє навчання), *мотиви самоствердження* (їх основна характеристика – прагнення особистості здобути авторитет серед оточуючих), *соціального співробітництва* (основна характеристика – підтримання хороших відносин з оточуючими).

Внутрішньо орієнтована мотивація особистості характеризується її націленістю на одержання конкретного результату від певної діяльності та досягнення поставленої мети. До внутрішньо орієнтованої мотивації належать такі мотиви: *широкі пізнавальні мотиви* (особистість зацікавлена в одержанні нової цікавої інформації) *навчально-пізнавальні мотиви* (особистість зорієнтована не просто на новій інформації, а й на способах її одержання).

М. Сметанський до внутрішньої мотивації відносить зацікавлення процесом і результатами професійного становлення, до зовнішньої – страх перед викладачем, прагнення отримати високий бал [183, с. 9].

Поділу мотивів на *внутрішні* (пов'язані зі змістом діяльності та процесом її виконання) та *зовнішні* (безпосередньо не стосуються змісту навчальної діяльності) дотримуються у своїх роботах Л. Божович, А. Вербицький, О. Леонт'єв, П. Якобсон. В одній зі своїх робіт О. Леонт'єв писав: «суспільні умови несуть в собі мотиви і цілі» [81, с. 104]. Тобто мотивація певної діяльності, яка базується на виключно зовнішніх факторах, є зовнішньою. Однак проти такого поділу мотивів на зовнішні та внутрішні виступає І. Ільїн. Він вважає, що мотиви, на відміну від стимулів, що викликають процес мотивації і можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми, є виключно внутрішніми (інтероцептивними). Коли говорять про зовнішню мотивацію і мотиви, то мають на увазі або зовнішній вплив інших людей, або привабливість певних об'єктів. Тобто, аналізуючи цю точку зору та порівнюючи її з попередньою, можна зазначити, що вчений відкидає існування зовнішніх мотивів, а називає їх стимулами, привабливістю об'єктів. Цю думку підтримують Н. Бордовская, А. Реан, які дотримуються думки, що мотиви не потрібно класифікувати на зовнішні та внутрішні. [19]. А. Реан і Я. Коломинський пропонують виділяти позитивні та негативні мотиви [165, с. 58], вони вважають, що власне зовнішні мотиви можуть бути позитивними (мотиви успіху, досягнення) і негативними (мотиви уникнення, захисту) [19 с. 185]. «Плідним ми вбачаємо підхід, базований на виділенні мотивів: а) позитивних по своїй суті; б) негативних» [19, с. 186]. У своїй роботі І. Ільїн наводить фактори, що їх виділив А. Гебс, які сприяють формуванню у студентів позитивного мотиву до навчання:

- усвідомлення близьких та далеких цілей навчання;
- усвідомлення теоретичної та практичної значущості засвоюваних знань;

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б. Г. Психология педагогической оценки / Ананьев Борис Герасимович. // Избранные психологические труды ; под ред. А. А. Бодалева, Б. Ф. Ломова. – М., 1980. – Т. 2. – 287 с.
2. Аптекарь М. Д. История инженерной деятельности / М. Д. Аптекарь, С. К. Рамазанов, Г. Е. Фрегер. – К. : Аристей, 2003. – 568 с.
3. Арістова Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних начальних закладів : автореферат дис. ... канд. пед. н. : 13.00.04 / Н. О. Арістова ; Ін.-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – 20 с.
4. Астахова К. Активізація пізнавальної діяльності студентів : підходи приватного ВНЗ / К. Астахова // Вища освіта України. – 2003. – № 1. – С. 106–110.
5. Бабанський Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Ю. К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1982. – 190 с.
6. Бальзак О. Отец Горио. Гобсек / О. Бальзак. – Л., 1974. – 89 с.
7. Батышев С. Я. Подготовка рабочих в средних профессионально-технических училищах / С. Я. Батышев. – М. : Педагогика, 1988. – 176 с.
8. Бевз В. Г. Історія математики у фаховій підготовці майбутніх учителів : монографія / В. Г. Бевз. – К : НПУ ім. Драгоманова, 2005. – 360 с. – С. 328–359.
9. Бевз В. Г. М. В. Остроградський – популяризатор математичної науки / И. Г. Бевз. // М. В. Остроградський – видатний математик, механік і педагог : матеріали міжвузівської науково-практичної конференції – Чернігів : ЧДПУ, 2001. – С. 23–27.
10. Беклемишев Д. В. Курс аналитической геометрии и линейной алгебры. : учебник для вузов / Д. В. Беклемишев. – 6-е изд., стер. – М. : Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит., 1987. – 320 с.

11. Белецкий А. Ф. Теория линейных электрических цепей : учебник для вузов / А. Ф. Белицкий. – М. : Радио и связь, 1986. – 544 с.
12. Бесов Л. М. Історія науки і техніки / Л. М. Бесов. – 3-тє вид., переробл. і доп. – Харків : НТУ «ХП», 2005. – 376 с.
13. Берулава М. М. Теория и методика интеграции естественно-научных и профессионально-технических дисциплин в профтехучилищах / М. М. Берулава. – Челябинск, 1986. – 40 с.
14. Боголюбов А. Н. Творения рук человеческих. Естественная история машин / А. Н. Боголюбов. – М. : Знание, 1988. – 176 с.
15. Божович Л. И. Изучение мотивации поведения детей и подростков / Л. И. Божович. – М., 1972. – 352 с.
16. Божович Л. И. Познавательные интересы и пути их изучения / Л. И. Божович. // Известия АПН РСФСР. – 1955. – Вып. 73. – С. 20–26.
17. Божович Л. И. Проблема развития мотивационной сферы ребенка / Божович Л. И. // Избранные психологические труды. Проблемы формирования личности / [под ред. Д. И. Фельдштейна]. – М., 1995. – С. 20–55.
18. Большой энциклопедический словарь. Т. 1. / гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Сов. энциклопедия, 1991. – 495 с.
19. Бордовская Н. В. Педагогика : учебник для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб : Питер, 2001. – 304с.
20. Бородин О. І. Біографічний словник діячів у галузі математики / О. І. Бородин, А. К. Бугай. – К. : Радянська школа, 1973. – 552 с.
21. Бородин А. И. Выдающиеся математики : биографический словарь справочник / А. И. Бородин, А. К. Бугай. – К., 1987. – 656 с.
22. Брюс Уилкерсон. Семь законов учащегося : Как научить любого человека чему угодно! Библейские принципы для учителей, родителей и руководителей : пер. с англ. / Б Уилкерсон. – К. : Путешествие по Библии, 2001. – 392 с.
23. Бугров Я. С. Высшая математика. Дифференциальное и интегральное исчисление : учеб. / Я. С. Бугров, С. М. Никольский ; 3-е изд., испр. – М. : Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит., 1988. – 432 с.

24. Бугров Я. С. Высшая математика. Элементы линейной алгебры и аналитической геометрии : учебник для вузов ; 3-е изд испр. и доп. / Я. С. Бугров, С. С. Никольский. – М. : Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит., 1988. – 224 с.
25. Бугров Я. С. Высшая математика. Дифференциальные уравнения. Кратные интегралы. Ряды. Функции комплексного переменного / Я. С. Бугров, С. М. Никольский. – М. : Наука. Гл. Ред. физ.-мат. лит.-ры, 1981. – 448 с.
26. Бурбаки Н. Очерки по истории математики. / Н. Бурбаки. – М. : Изд-во ин. лит.-ры, 1963. – 292 с.
27. Вайсман Р. С. К проблеме развития мотивов и потребностей человека в онтогенезе / Р. С. Вайсман // Вопросы психологии. – 1973. – № 5. – С. 30–40.
28. Вайсман Р. С. Развитие мотивационной сферы человека в старшем (студенческом) возрасте : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Р. С. Вайсман. / Моск. гос. ун-т. – М., 1973. – 25 с.
29. Ващенко-Захарченко М. Е. История математики / М. Е. Ващенко-Захарченко. – К., 1983. – Т. 1. – 639 с.
30. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Перун, 2001. – 1440 с.
31. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. / А. А. Вербицкий. – М. : Высш. шк., 1991. – 206 с.
32. Вербицкий А. А. Формирование познавательной и профессиональной мотивации студентов / А. А. Вербицкий, Т. А. Платонова. – М. : НИВШ, 1986. – 40 с.
33. Вилейтнер Генрих. История математики от Декарта до середины XIX столетия / Генрих Вилейтнер. – изд. 2-е. – М. : Наука, 1966. – 128 с.
34. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека / В. К. Вилюнас. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 283 с.
35. Вирченко Н. А. Математика в афоризмах, цитатах, высказываниях / Н. А. Вирченко. – К., 1983. – 276 с.
36. Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посібник / О. І. Власова. – К. : Либідь, 2005. – 400 с.

37. Вища математика: основні означення, приклади і задачі : навч. посіб : у 2-х книгах. Кн. 1. / Г. А. Кулініч, Л. О. Максименко, В. В. Плахотник, Г. Й. Призва. – 2-ге вид., зі змінами. – К. : Либідь, 1994. – 312 с.
38. Войцехівський О. А. Функції кількох змінних : посібник з вищої математики для студентів вузів / О. А. Войцехівський. – В. ; 1990. – 68 с.
39. Волькенштейн В. С. Сборник задач по общему курсу физики / В. С. Волькенштейн. – М. : Наука, 1985. – 351 с.
40. Воробйов О. С. До проблеми формування національної технічної інтелігенції / О. С. Воробйов, П. Г. Давидов // Гуманізм та освіта : матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції: (19–21 вересня 2006 р., м. Вінниця) – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 464 с.
41. Воробиенко П. П. Теория линейных электрических цепей. Сборник задач и упражнений : учеб пособие для вузов. – М. : Радио и связь, 1989. – 328 с.
42. Войцехівський О. А. Інтегральне числення : навчальний посібник з вищої математики для студентів усіх спеціальностей / О. А. Войцехівський. – Вінниця : ВДТУ, 1999. – с. 116. [укр. мовою].
43. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственное развитие ребенка / П. Я. Гальперин. – М. : Изд-во МГУ, 1985. – 45 с.
44. Галузяк В. М. Мотиваційна детермінація стильових особливостей педагогічного спілкування / В. М. Галузяк // Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2003. – Вип. 8 – С. 158–163.
45. Галузяк В. М. Мотиваційно-ціннісні детермінанти індивідуального стилю педагогічного спілкування : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / В. М. Галузяк. – Ін-т психол. ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 1998. – 17 с.
46. Галузяк В. М. Педагогіка : навчальний посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – Вінниця : РВВ ВАТ Віноблдрукарня, 2001. – 200 с.

47. Генденштейн Л. Э. Анатомия интереса / Л. Э. Генденштейн // Университеты. – К. – 2003. – № 4. С. 76–87.
48. Гершунский Б. С. Основы электроники и микроэлектроники : учебник. / Б. С. Гершунский – изд. 3-е, перераб. и доп. – К. : Вища шк., 1987. – 421 с.
49. Гнеденко Б. В. Знание истории науки преподавателю школы / Б. В. Гнеденко // Матем. в школе. – 1993. – № 3. – С. 31–32.
50. Годованюк Т. Л. Методичні вказівки щодо використання історичних матеріалів під час проходження педагогічної практики : навч. посіб. для студ. фізико-математичних факультетів пед. ун-тів / Т. Л. Годованюк. – Умань : АЛМІ, 2008. – 192 с.
51. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
52. Гончаренко С. У. Проблеми інтеграції змісту шкільної освіти / С. У. Гончаренко // Інтеграція елементів змісту освіти : Матеріали наук.-практ. конф. – Полтава, 1994. – С. 2–3.
53. Гончарук П. А. О мотивации познавательной деятельности / П. А. Гончарук // Формирование умений и навыков в области познавательной деятельности в процессе изучения основ наук : материалы Всесоюз. науч. конф. – Славянск, 1974. – Ч. 2. – С. 49–50.
54. Грабал В. Л. Некоторые проблемы мотивации учебной деятельности учащихся / В. Л. Грабал // Вопр. психологии, 1987. – № 1. – С. 56–59.
55. Грабовский Р. И. Курс физики / Р. И. Грабовский. – [учебное пособие для с/х ин.-тов]. Изд. 4-е перераб. и доп. М.: Высш. школа, 1974. – 552 с.
56. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : пос. для пед. працівників і студ вищих навч. закладів / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2002. – 116 с.
57. Гуревич Р. С. Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах : монографія / Р. С. Гуревич – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 410 с.

58. Гуревич Р. С. Навчання у телекомунікаційних освітніх проєктах (з досвіду роботи) : навч. метод. посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко. – Вінниця, 2007. – 137 с.
59. Гусев В. Г. Электоника : учеб. пособие для вузов / Гусев В. Г., Гусев Ю. М. – М. : Высш. школа, 1982. – 495 с.
60. Дементьев И. Не кнут, а пряник: Одиннадцать правил управления мотивацией / И. Дементьев // Соц. труд. – 1991. – № 3. – С. 86–89.
61. Демин М. В. О мотивации человеческой деятельности / М. В. Демин // Вестн. Моск. ун-та. – Серия 7 : Философия. – 1988. – № 2. – С. 24-32.
62. Додонов Б. И. Структура и динамика мотивов деятельности / Б. И. Додонов // Вопр. психологии. – 1984. – № 4. – С. 126-130.
63. Долгова Л. А. Межпредметные связи как средство мотивации учебно-воспитательного процесса по иностранному языку / Л. А. Долгова // Иностр. яз. в шк. – 1988. – № 6. – С. 8-11.
64. Елфимова Н. В. Функции эмоций в создании мотивационного компонента деятельности / Н. В. Елфимова // Эмоциональная регуляция учебной деятельности. – М., 1987. – С. 24-31.
65. Енциклопедія з історії України. Т. 3. К. : Наукова думка, 2005. – С. 584.
66. Етимологічний словник української мови : в 7 т. Т. 2. / Академія наук Української РСР. – К., 1985. – 665 с.
67. Жадан І. В. Психологічні умови формування учбово-пізнавальних мотивів: На матеріалі трудового навчання підлітків : Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / І. В. Жадан. – К., 1993. – 138 с.
68. Зязюн І. Філософія сучасної професійної освіти / І. Зязюн // Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи. – К. : Віпол, 2000. – С. 11-57.
69. Зайцев Г. Н. История техники и технологий : Учебник / Г. Н. Зайцев, В. К. Федюкин, С. А. Аторенко : под.ред проф. В. К. Федюкина. – Спб. : Политехника, 2007. – 416 с.

70. Зайцева І. В. Мотивація учіння студентів / І. В. Зайцева : монографія / За ред. П. Г. Лузана. – Ірпінь, Академія ДПС Україна, 2000. – 196 с.
71. Занюк С. С. Психологічні закономірності керування мотивацією учіння студентської молоді : Автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / С. С. Занюк / Ін-т психол. ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2001. – 20 с.
72. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. – К. : Либідь, 2002. – 304 с.
73. Зарубінська І. Б. Дослідження сформованості мотиваційної складової соціальної компетентності студентів вищих навчальних закладів/І. Б. Зарубінська. - Режим доступу : [\[http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Sptp/2009_1.pdf\]](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Sptp/2009_1.pdf)
74. Захаров С. В. Формування пізнавальних інтересів учнів основної школи у процесі позакласної роботи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 19.00.07 / С. В. Захаров ; Ін-т пробл. вихов. АПН України. – К., 2001. – 20 с.
75. Земцева Л. И. Развитие мотивации учащихся при изучении курса «Основы информатики» / Л. И. Земцева // Вопр. психологии, 1987.- № 4. – С. 51-55.
76. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учебник для вузов / И. А. Зимняя. – 2-е узд. доп., испр. и перераб. – М. : Логос, 1999. – 384 с.
77. Зимняя Н. А. Педагогическая психология / Н. А. Зимняя – Ростов-на-Дону : Феникс, 1997. – 480 с.
78. Изард К. Э. Психология эмоций / К. Э. Изард. – СПб. : Питер, 2000. – 464 с.
79. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2000. – 512 с.
80. Ильин Е. П. Сущность и структура мотива / Е. П. Ильин // Психол. журн. – 1995. – № 2. – С. 27-41.
81. Ильин Е. Мотивация и мотивы / Е. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – 512с.

82. Каверин С. Б. О психологической классификации потребностей / С. Б. Каверин // Вопросы психологии. – 1987. – № 5.- С. 31-39.
83. Калошин В. Ф. Не маніпулювати, а самоудосконалюватись : Як реалізувати свій педагогічний потенціал / В. Ф. Калошин // Педагогіка толерантності, 1999. – № 3/4. – С. 129-133.
84. Кальницька К. О. Структура мотивації педагога до підвищення професійної кваліфікації / К. О. Кальницька // Практ. психологія та соц. робота, 1999. – № 1. – С. 10-12.
85. Кашканова Г. Г. Навчально-пізнавальна діяльність студента як єдність його операційних та мотиваційних компонентів / Г. Г. Кашканова. – режим доступу : <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/kashkanova.php>
86. Киричук О. І. Виховання в учнів інтересу до навчання / О. І. Киричук. – К. : Знання, 1986. – 48 с.
87. Клачко В. М. Формування мотивації учбової діяльності у курсантів вищих військових навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 20.02.20 / В. М. Клачко. – Хмельницький, 1999. – 171 с.
88. Клочко В. І. Формування методологічної компетентності студентів технічних університетів. Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі / В. І. Клочко, Н. О. Клочко. // Збірник наукових праць – Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2008. Вип. 5. – 371 с.
89. Клочко В. І. Звичайні диференціальні рівняння. Ч. 1. : навчальний посібник / В. І. Клочко, А. О. Сироватка / Вінниця : ВДТУ, 2000. – 148 с.
90. Клочко В. І. Врахування мотиваційно-ціннісної сфери особистості при включенні історичних фактів у процес навчання при вивченні технічних дисциплін / В. І. Клочко, А. А. Черепашук // Вісник Луганського нац. пед. ун.-ту ім. Тараса Шевченка. – 2007. – № 21 (137), листопад 2007. Ч. 1. -С. 146-150.
91. Клочко В. І. Методичні рекомендації до формування мотивації студентів технічних спеціальностей / В. І. Клочко, А. А. Черепашук – Вінниця : ВНТУ, 2010 – 60 с.

92. Князян М. Формування пізнавальної мотивації дослідницької діяльності студентів / М. Князян // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – № 1. – С. 173–181.
93. Ковалев В. И. К проблеме мотивов / В. И. Ковалев // Психол. журн. – 1981. – Т. 2, – № 1. – С. 29-44.
94. Ковалев А. Г. Психология личности / А. Г. Ковалев. – 3-е изд., перераб. и доп. – М., 1970. – 391 с.
95. Ковалев В. И. Мотивы поведения и деятельность / В. И. Ковалев ; отв. ред. А. А. Бодалев. – М. : Наука, 1988. – 191 с.
96. Ковальчук Г. О. Педагогічна майстерність у викладанні економічних дисциплін / Г. О. Ковальчук // Навчальні інновації та їх вплив на якість університетської освіти : матеріали наук.-метод. конф – К. : КНЕУ. – 2003. – С. 38-55.
97. Козловська І. М. Методика інтегративного навчання фізики у професійній школі : навчально-методичний посібник для викладачів фізики та студентів / І. М. Козловська , М. А. Пайкуш. – Дрогобич : Коло, 2002. – 125 с.
98. Козловська І. М. Теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи. Дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. / І. М. Козловська. – К., 2000. – 400 с.
99. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці / Я. В. Крушельницька – режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/946/76/1/1/>.
100. Кудрявцев Л. Д. Краткий курс высшей математики / Л. Д. Кудрявцев. – М. : Наука, 1989. – 656 с.
101. Кучерук І. М. Загальний курс фізики у 3-х т. Т. 1 : Механіка. Молекулярна фізика і термодинаміка / І. М. Кучерук, І. Т. Горбачук, П. П. Луцик. – 2-е вид., випр.- К. : Техніка, 2006. – 532 с.
102. Лазурский А. Ф. Очерк науки о характерах / А. Ф. Лазурский – М., 1995. – 188 с.
103. Леонард Эйлер : [пер. с нем. Тиле Р.]. – К. : Выща школа. Гл. из.-во, 1983. – 192 с.
104. Леонтьев А. Н. Воля / А. Н. Леонтьев // Вестн. Моск. ун-та. – 1993. – № 2. – С. 3-15.

105. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев // Избранные психологические произведения : в 2 т. – М., 1983. – Т. II – С. 94 – 231.]
106. Леонтьев В. Г. Психологические механизмы мотивации учебной деятельности : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / В. Г. Леонтьев ; Новосиб. гос. пед. ин-т. – Тбилиси, 1989. – 48 с.
107. Леонтьев В. Г. Психолого-педагогические проблемы мотивации учебной и трудовой деятельности : // Вопросы психологии. – 1986. – № 5. – С. 183–185.
108. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / Исаак Яковлевич Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.
109. Лернер И. Я. Процесс обучения и его закономерности / И. Я. Лернер. – М. : Знание, 1980. – 96 с.
110. Линейная алгебра и аналитическая геометрия с элементами программирования на языке Паскаль : учеб. пособие / Ю. И. Волков, Д. А. Найко . – К. : УМК ВО, 1990. – 144с.
111. Ляудис В. Л. Методика преподавания психологии / В. Л. Ляудис, И. П. Негура. – М., 1989. – 432 с.
112. Магомед-Эминов М. Ш. Мотивация достижения : Структура и механизмы : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. / М. Ш. Магомед-Эминов. – М., 1987. – 27 с.
113. Мазоха Д. С. Педагогіка : навчальний посібник. / Д. С. Мазоха, Н. І. Опанасенко. – К. : Центр навч. л.-ри, 2005. – 232 с.
114. Майданова И. В. Формирование культуры мышления в процессе преподавания курса по истории аналитической геометрии / И. В. Майданова // История науки и техники. – № 6. – 2007. – С. 32-41.
115. Майстров Л. Е. Теория вероятностей. Исторический очерк. М. : Институт естетствовозанания и техники, 1967. – 320 с.,
116. Макаренко А. С. Сочинения. Т. 4 / А. С. Макаренко, 1957. – с. 351.
117. Мантуров О. В. Курс высшей математики: Ряды. Упражнения математической физики. Теория функции комплексной переменной. Чисельные методы. Теория вероятностей : учеб. для вузов / О. В. Мантуров. – М. : Высш. шк., 1991. – 448 с.

118. Маркова А. К. Формирование мотивации учения : кн. для учителя / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
119. Маркова А. К. Психологические вопросы формирования учебной деятельности школьников / А. К. Маркова // Формирование умения и навыков учебного труда в процессе обучения школьников. – М., 1968. – С. 40-46.
120. Маркова А. К. Учебно-познавательные мотивы и пути их исследования / А. К. Маркова // Формирование учебной деятельности школьников. – М., 1982. – С. 163–169.
121. Мартыненко В. С. Операционное исчисление : учеб. пособие / В. С. Мартыненко. 4-е изд., перераб и доп. – К. : Выща шк., 1990. – 359 с.
122. Маслоу Абрахам Гарольд. Мотивация и личность/ Абрахам Гарольд Маслоу ; пер. с англ. А. М. Татдыбаева. – Спб : Евразия, 2001. – 478с.
123. Маслоу Абрахам. Мотивация и личность / Абрахам Маслоу. – [перевод А. М. Татлыбаевой Abraham H. Maslow. Motivation and Personality (2nd ed.) N.Y.: Harper & Row]. – 1970; СПб.: Евразия, 1999. Режим доступа:<http://psylib.org.ua/books/masla01/txt04.htm>.
124. Матюхина М. В. Мотивация учения младших школьников / М. В. Матюхина . – М. : Педагогика, 1984. – 144 с.
125. Мацко Л. А. Основи психології та педагогiки : навчальний посiбник / Л. А. Мацко, М. Д. Прищак – Вiнниця : ВНТУ, 2009. – 158 с.
126. Мескон Майкл Х. Основы менеджмента / Мескон Майкл Х., Альберт Майкл, Хедоури Ф ; [3-е изд.: Пер. с англ]. – М. : ООО «И. Д. Вильямс», 2007.
127. Medsen K. V. Modern Theories of Motivation. – Copenhagen: Verl. Psychol., 1959. – 345 p.
128. Микешина Н. А. Стиль научного мышления (философско-методологические и педагогические аспекты) / Н. А. Микешина // Вестн. высш. шк. – 1986. – № 5. – С. 21-25.

129. Мильман В. Э. Внутренняя и внешняя мотивация учебной деятельности / В. Э. Мильман // *Вопр. психологии.* – 1987. – № 5. – С. 129-138.
130. Міхеєва Л. В. Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Міхеєва; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2005. – 20 с.
131. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк, 5-е видання, доповнене і перероблене. – К., 2007 – 656 с.
132. Моргун В. Ф. Психологические условия воспитания познавательного интереса к учебному предмету : автореф. дис. ... канд. психол. наук / В. Ф. Моргун – М., 1976. – 24 с.
133. Москвичев С. Г. Проблемы мотивации в психологических исследованиях / С. Г. Москвичев. – К. : Наук. думка, 1975. – 142 с.
134. Москвичов С. Г. До питання про методологію дослідження проблеми мотивації / С. Г. Москвичов // *Філософ. і соціол. думка.* – 1991. – № 4. – С. 35-49.
135. Музика О. О. Мотивація творчої активності технічно обладнаних підлітків : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / О. О. Музика ; Ін-т психол. ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2001. – 16 с.
136. Мусский М. А. Сто великих чудес техники / М. А. Мусский. – М. : Вече, 2001.
137. Murray Н. А. Toward a classification of interaction / Н. А. Murray // *Toward a General Theory of Action.* – Cambridge, Mass., 1951.
138. Murrey Н. А. Exploration in Personality. – N.Y., 1938. – 320 p.
139. Надель-Червинская М. А. Большой толковый словарь иностранных слов. т.1 / М. А. Надель-Червинская, П. П. Червинский. – Ростов-на-Дону : Феликс, 1995. – 544 с.
140. Немов Р. С. Психология : учебн. для студ. вузов : В 3 кн 3-е изд. – Кн. 1. Общие основы психологии. / Р. С. Немов.– М. : Владос, 1999. – 688 с.

141. Непомнящая Э. А. Формирование мотивов учебной деятельности при обучении общенаучным дисциплинам на первом курсе вуза (на материале иностранного языка) : Дис. ... канд. пед. наук : 19.00.01 / Э. А. Непомнящая. – К., 1976. – 152 с.
142. Низовский А. Ю. 100 великих чудес инженерной мысли / А. Ю. Низовский. – М. : Вече, 2005. – 432 с.
143. Никольский В. В. Электродинамика и распространение радиоволн / В. В. Никольский. – М., 1973. – 608 с.
144. Ничкало Неля Григорівна. Трансформація професійно-технічної освіти України : монографія / Н. Г. Ничкало. – К. : Пед. думка, 2008. – 200 с.
145. Новиков А. С. Научный поиск и функциональная асимметрия мозга / А. С. Новиков // История науки и техники, 2005. – № 9. – С. 22-27.
146. Обуховский К. Психология влечений человека / К. Обуховский. – М., 1971. – 247 с.
147. Овчинников П. Ф. Высшая математика : учеб. пособие / П. Ф. Овчинников, Ф. П. Яремчук, В. М. Михайленко ; под общ. ред. П. Ф. Овчинникова. – К. : Висш. шк. главное изд.-во, 1987. – 552 с.
148. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов ; под ред. чл.-корр. АН СССР Н. Ю. Шведовой. – 20-е изд. стереотип. М. : Рус. яз. 1988. – 750 с.
149. Орлов Ю. М. Потребностно-мотивационные факторы эффективности учебной деятельности студентов вуза : автореф. дис. ... канд. психол. наук / Ю. М. Орлов. – М., 1986. – 33 с.
150. Основы психології : підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця – 3-тє вид., стереотип. – К. : Либідь, 1997. – 632.
151. Основы педагогики и психологии высшей школы / под ред. А. В. Петровского – М. : Изд-во МГУ, 1986. – 302 с.
152. Пак В. В. Вища математика : підручник / В. В. Пак, Ю. Л. Косенко. – К. : Либідь, 1996. – 440 с.
153. Парфілова С. Л. Формування пізнавального інтересу як мотиву навчальної діяльності. / С. Л. Парфілова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців:

методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 10 / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2006. – 500 с.

154. Педагогическая энциклопедия. / гл. ред. А. И. Каиров и Ф. Н. Петров / – М., т 2. Советская энциклопедия, 1965, – с. 38.

155. Педагогическая психология : учеб. пособие / Европ. ин-т экспертов. – СПб. : Издательство Михайлова В. А. : Палиус, 1998. – 639 с.

156. Педагогика и психология высшей школы. Серия «Учебники, учебные пособия» -. Ростов- на-Дону : Феникс, 1998. – 544 с.

157. Петровский А. В. Возрастная педагогическая психология / А. В. Петровский. – М. : Просвещение, 1979. – 284 с.

158. Петрук В. А. Збірник завдань з вищої математики. Частина 2. навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей / В. А. Петрук, І. В. Хом'юк, В. В. Хом'юк. – Вінниця : ВДПУ, 2001. – 118 с.

159. Походенко С. В. Психологічні особливості мотивації лідерства у підлітків: ав-тореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / В. С. Походенко ; Ін-т психол. ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 1998. – 20 с.

160. Применко Л. О. Олівер Хевісайд: життя і творчість / Л. О. Применко. – Кам'янець-Поділ. : Абетка, 2004. – 296 с.

161. Пророк Н. В. Стиль керівництва вчителя як фактор розвитку пізнавальної мотивації шестирічних школярів / Н. В. Пророк, О. І. Пенькова // Психологія : Респ. наук. метод. зб. – К., 1988. – Вип. 31. – С. 97-104.

162. Професійна освіта : Словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. Вища шк., 2000. – 380 с.

163. Развитие мотивации и интереса к учению / под ред. А. К. Марковой // Формирование интереса у школьников. – М., 1986. – С. 93-170.

164. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб. : Питер, 1999. – 409 с.

165. Реан А. А. Мотивация учения, поведения и выбора профессии / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский // Социальная педагогическая психология. – СПб., 1999. – С. 54-76.
166. Романовський О. Г., Філософія досягнення успіху. Психологічний аспект : Підручник / О. Г. Романовський, В. Є. Михайличенко. – Харків : НТУ «ХПІ», 2007. – 592 с.
167. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2000. – 720 с.
168. Сабуров А. С. Мотивационная и эмоциональная активизация / А. С. Сабуров // Психология : курс лекций. – К., 1996. – С. 92-121.
169. Савельев И. В. Курс общей физики: учеб. пособие в 3-х т. Т. 2. Электричество и магнетизм. Волны. Оптика / И. В. Савельев. – 3-е изд., испр. – М. : Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит., 1988. – 496 с.
170. Савельев И. В. Курс общей физики : учеб. пособие ; в 3-х т. Т. 3. Квантовая оптика. Атомная физика. Физика твердого тела. Физика атомного ядра и элементарных частиц / И. В. Савельев. – 3-е изд., испр. – М. : Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит., 1987. – 320 с.
171. Савчин М. В. Відповідальність : Смісловий принцип мотиваційної регуляції поведінки особистості / М. В. Савчин // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 1. – С. 10-18.
172. Сивухин Д. В. Механика : учеб. пособие для вузов / Д. В. Сивухин. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит., 1989. – 576 с.
173. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е. В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2002. – 350 с.
174. Сидоренко Е. В. Мотивационный тренинг / Е. В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2000. – 234 с.
175. Симонова Н. М. Экспериментальное исследование структуры мотивации при усвоении иностранного языка в вузе : Автореф. дис. ... канд. психол. наук / Н. М. Симонова – М., 1982. – 18 с.
176. Сисоева С. О. Педагогічна творчість : монографія / С. О. Сисоева. – Х.-К. : Каравела, 1998. – 150 с.
177. Сисоева С. О. Психологія та педагогіка : Підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю тради-

ційної та дистанційної форм навчання / С. О. Сисоєва, Т. Б. Поясок. – К. : Міленіум, 2005. – 520 с.

178. Скаткин М. Н. Методология и методика педагогических исследований : в помощь начинающему исследователю / М. Н. Скаткин. – М. : Педагогика, 1986. – 152 с.

179. Скрипченко О. В. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – С. 464.

180. Сметанський М. І. Педагогічні умови активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів / М. І. Сметанський // Наук. записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2000. – Вип. 2. – С. 7–12.

181. Сметанський М. І. Педагогічна влада та її виховний вплив / М. І. Сметанський, В. М. Галузьяк // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 4. – С. 32–39.

182. Сметанський М. Методологічні засади активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів / М. Сметанський // Шлях освіти, 2000. – № 4. – С. 31-33.

183. Собаєва О. В. Активізація пізнавальної діяльності студентів в умовах дистанційного навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / О. В. Собаєва / ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2001. – 19 с.

184. Соколовская З. К. 300 биографий ученых / З. К. Соколовская. – М., 1982.

185. Сухобская Г. С. Психологические аспекты проблемного обучения и развития познавательной активности взрослых учащихся / Г. С. Сухобская // Вопр. психологии. – 1984. – № 5. – С. 45-48.

186. Тичинська Л. М. Історичні екскурси та основні теоретичні відомості : навчальний посібник / Л. М. Тичинська, А. А. Черепашук. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 112 с.

187. Toward a classification of interaction, in: Toward a general theory of action, Cambridge, Mass., 1951.

188. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. ; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2000. – 558 с.

189. Узнадзе Д. Н. Психологические проблемы мотивации поведения человека / Д. Н. Узнадзе. – М. : Наука, 1996. – 213 с.

190. Франселла Ф. Психология личности : руководство по репертуарным личностным методикам / Ф. Франселла, Д. Н. Баннистер ; пер. с англ. ; общ. ред. и предисл. Ю. М. Забродина и В. И. Похилько. – М. : Прогресс, 1987. – 326 с.

191. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен : В 2 т. Т. 1. – пер. с нем. под ред. Б. М. Величковского. – М. : Педагогика, 1986. – 379 с.

192. Чаусова Т. В. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів : втореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.07 / Т. В. Чаусова ; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2004. – 22 с.

193. Черепашук А. А. Засоби історіографії як спосіб формування мотивації студентів до навчання /Альона Анатоліївна Черепашук //Вісник Черкаського ун-ту ім. Б. Хмельницького. Серія : Педагогічні науки. – 2009. – Вип.149. – С.141–145.

194. Черепашук А. А. Врахування мотиваційно-ціннісної сфери особистості при включенні історичних фактів у процес навчання при вивченні технічних дисциплін / В. І. Ключко, А. А. Черепашук // Вісник Луганського нац. пед. ун.-ту ім. Тараса Шевченка. – 2007. – № 21 (137) Ч. 1. – С. 146-150.

195. Черепашук А. А. Застосування інтерактивних технологій у процесі розгляду історичних фактів під час розгляду технічних дисциплін /Альона Анатоліївна Черепашук // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі : зб. наук. праць. – Кривий Ріг : Вид. відділ НМетАУ, 2008.- Вип.V. – С. 48-53.

196. Черепашук А. А. Історія математики в процесі вивчення технічних дисциплін /Альона Анатоліївна Черепашук // Одинадцята міжнародна наукова конференція ім. М. Кравчука, 15–20 трав. – К. : З одруга, 2006. – С. 949.

197. Черепашук А. А. Історичні знання у формуванні наукового світогляду студентів технічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Альона Анатоліївна Черепашук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. Вип. 10 / Редкол. : І. А. Зязюн та ін. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2006. – С.475-479.

198. Черепашук А. А. Історичний розвиток поняття функції / Альона Анатоліївна Черепашук // Вісн. нац. техн. ун-ту «Харківський політехнічний інститут». – 2008. – № 53.-194 с. – С.159-168.

199. Черепашук А. А. Історичні факти інтегрований елемент науково-технічних, природничих та гуманітарних знань як передумова фахової підготовки / Альона Анатоліївна Черепашук // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2008. – Вип. 3(80), № 4. – С. 42–46.

200. Черепашук А. А. Основні чинники формування інтересу до навчання у студентів ВНЗ на прикладі історичних матеріалів / Альона Анатоліївна Черепашук // Дванадцята міжнародна наукова конференція ім. академіка М. Кравчука, (15-17 трав. 2008 р., Київ) : матеріали конф. – К. : Задруга, 2008. – С. 365.

201. Черепашук А. А. Проблеми формування мотивації навчальної діяльності в процесі підготовки фахівців технічного напрямку / Альона Анатоліївна Черепашук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. -2009. № 3. – С. 103-106.

202. Черепашук А. А. Психолого-педагогічні аспекти введення історичних екскурсів у процес вивчення технічних дисциплін у вищих закладах освіти / Альона Анатоліївна Черепашук // Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції : (19-20 травня 2006 р., м. Вінниця,) – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 464 с. - С. 172-174.

203. Черепашук А. А. Рівні сформованості та шляхи підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей / Альона Анатоліївна Черепашук // Вісник Черкаського ун-ту ім. Б. Хмельницького – 2008. – Вип 136. – С. 92-95.

204. Черепашук А. А. Формування мотивації навчання студентів здібних до математичних та технічних фундаментальних дисциплін / Альона Анатоліївна Черепашук // Стан та перспективи підготовки вчителя математики в Україні : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (10-11 грудня 2009 р.). – Вінниця : Планер, 2009. – С. 228–229.

205. Черепашук А. А. Педагогічні принципи відбору історичних матеріалів з технічних дисциплін / А. А. Черепашук. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – Вип. 20. - С. 470-473.

206. Чернилевский Д. В. Инновационные технологи и дидактические средства современного профессионального образования : монография / Д. В. Чернилевский, В.Б. Моисеев – М. : МГИУ, 2002. – 145 с.

207. Чернилевский Д. В. Креативные аспекты становления образовательной системы : монография / Д. В. Чернилевский, В. Б. Моисеев, А. П. Шаповалов. – М. : РИОМГТА, 2003. – 152 с.

208. Черняк В. З. История и философия техники : пособие для аспирантов / В. З. Черняк. – М. : КНОРУС, 2006. – 576 с.

209. Черняк О. І. Теорія ймовірностей та математична статистика : Збірник задач : навч. посіб. / О. І. Черняк, О. М. Обушина, А. В. Ставицький. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання, 2002. – 199 с.

210. Чертов А. Г., Задачник по физике : [Учеб. Пособие] / А. Г. Чертов, А. А. Воробьев. – М. : Высш. шк., 1981. – 196 с.

211. Чирков Ю. Г. Занимательно об энергетике / Ю. Г. Чирков. – М. : Молодая гвардия, 1981. – 76 с.

212. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник / В. Б. Шапар. – Х. : Прапор, 2004. – 640 с.

213. Шахов В. І. Психолого-педагогічні умови активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів / В. І. Шахов // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – 2005. – Вип. 13. – С. 78-82.

214. Шереметевский В. Очерки по истории математики / В. Шереметевский. – М., 1940. – 178 с.

215. Шкала потребности в достижении (Ю. М. Орлова). Режим доступа:

<http://brunner.kgu.edu.ua/index.php/psy-metodiks/20/420-orlov>.

216. Щербань П. М. Національне спрямування навчального процесу вищої школи / П. М. Щербань // Наук. метод. зб. – К., 2002. – Вип. 27. – С. 54-66.

217. Эльконин Д. Б. Избранные психологические труды / Д. Б. Эльконин. – М., 1989. – 560 с.

218. Эсаулов А. Ф. Активизация учебно-познавательной деятельности студентов / А. Ф. Эсаулов. – М. : Высш. шк., 1982. – 223 с.

219. Юдіна Н. О. Розвиток мотивації навчання молодших школярів у процесі вивчення інтегрованих курсів : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Н. О. Юдіна ; Центральн. ін-т післядиплом. пед. осв. АПН України. – К., 2003. – 20 с.

220. Якобсон П. М. Психологические проблемы мотивации поведения человека / П. М. Якобсон. – М. : Просвещение, 1969. – 317 с.

221. Яцишин О. М. Діагностика мотивації вивчення іноземної мови студентами економічних спеціальностей / О. М. Яцишин // Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун.-ту ім. М. Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2004. – Вип. 10. – С. 153–158.

222. Яцишин О. М. Визначення оптимальної структури мотиваційного синдрому вивчення англійської мови студентами економічних спеціальностей / О. М. Яцишин // Мова. Культура. Бізнес. – К., 2003. – Вип. 1. – С. 308–316.

223. Яцишин О. М. Формування мотивації вивчення іноземної мови студентами економічних спеціальностей : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Яцишин Олег Михайлович. – Вінниця, 2004. – 276 с.

Наукове видання

**Клочко Віталій Іванович
Коломієць Альона Анатоліївна**

**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-
ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ
ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Монографія

Редактор С. Малішевська

Оригінал-макет підготовлено А. Коломієць

Підписано до друку 30.11.2012 р.
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. др. арк. 10,86
Наклад 100 прим. Зам № 2012-191

Вінницький національний технічний університет,
КІВЦ ВНТУ,
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-85-32.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Віддруковано у Вінницькому національному технічному університеті,
в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі,
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-81-59
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.